

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 7. Utrùm detur aliqua ignorantia invincibilis juris naturalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

dentem persuasionem de bonitate operationis suae. Quae persuasio est formalis certitudo, intellectum formaliter asserens, quantum oportet secundum prudentem estimationem, ad licitè & impunè operandum secundum opinionem negantem legis operationem prohibentis existentiam.

Prob. tamen min. In facta hypothese opinio tutior, assimans legem prohibentem existere, habet aliquam verisimilitudinem relatè ad operantem, imò & ut supponitur, absolutè & secundum se magnam. Ergo operans in facta hypothese secundum opinionem minus tutam, & contra tutiorem, nec habet, nec habere potest moralem certitudinem de rectitudine operationis suae. *R. neg. conseq.* Nam ex ant. sequitur tantum, quòd operans secundum opinionem minus tutam in facta hypothese, nec habeat, nec habere possit metaphysicam, aut etiam physicam certitudinem de rectitudine operationis; at potest habere, & habet moralem; ad eam enim sufficit verisimilitudo in opinione minus tuta, post diligentem veritatis inquisitionem, non solum notabilis, sed etiam verisimilitudine partis oppositae notabiliter major relatè ad operantem. Nam talis verisimilitudo in opinione minus tuta est vera relatè ad operantem certitudo moralis obiectiva, proindeque planè sufficiens est motivum intellectui operantis, & fundamentum formalis certitudinis, quam in facta hypothese impedire non potest verisimilitudo sententiae tutioris, & legem affirmantis, quamvis supponatur absolutè & secundum se magna; quia, quantumvis secundum se magna supponatur, re ipsa, omnibus maturè ponderatis, exigua est relatè ad operantem, qui idcirco potest illam prudenter contemnere, & consequenter, illam non obstante, prudenter & firmiter adherere opinioni minus tuta, tanquam vera, & verè neganti existentiam legis, operationem prohibentis.

Dices. Operans in facta hypothese secundum opinionem minus tutam, non potest sine aliqua formidine oppositi judicare hanc opinionem esse veram, & verè negare existentiam legis operationem prohibentis. Ergo non potest habere moralem certitudinem de rectitudine operationis. *R. dist. ant.* Non potest sine aliqua formidine oppositi, quae sit composibilis cum firmo & prudenti iudicio de veritate opinionis, & de non existentia legis prohibentis operationem. *C. ant.* Quae non sit composibilis cum tali iudicio. *N. ant. & conseq.* Ad huius solutionis intelligentiam.

Nota. Duplex hic distingui potest & debet formido intellectus, una scilicet logica, & altera moralis. Formido logica est actus, quo intellectus cognoscit, non repugnare praecise ex vi motivi, propter quod assentitur, rem aliter se habere quam judicat; quia motivum, propter quod intellectus assentitur, non est omnino certum, nec excludit omnem verisimilitudinem à parte oppositae, unde nec tribuit, nec tribuere potest intellectui omnimodam certitudinem de veritate obiecti, hoc est, intellectum nec determinat, nec determinare potest ad iudicandum determinatè, rem non posse aliter se habere, quam judicat; imò è contra intellectum determinat propter absolutam suam fallibilitatem ad iudicandum, ex vi illius praecise non repugnare, quòd res aliter se habeat, quam judicat.

Formido moralis est actus, quo intellectus dicit, rem fortè aliter se habere; vel, si vis, quo non leviter suspicatur rem aliter se habere, quam judicat. Haec autem formido oritur vel ex eo, quòd motivum, propter quod intellectus assentitur alicui obiecto, tenuem tantum habet verisimilitudinem; vel ex eo quòd minorem habet verisimilitudinem, quam motivum partis oppositae; vel denique ex eo quòd non habet majorem, sed aequalem tantum.

Prima formido essentialis est omni assensui opinativo; quia intellectus sine illa nec assentitur, nec assentiri potest alicui obiecto propter motivum purè verisimile, neque ab assensu intellectus excludi potest, nisi per motivum omnino certum & infalli-

bile, quale est in supernaturalibus auctoritas Dei revelantis credibiliter, & in naturalibus motivum simpliciter evidens & scientificum. Unde intellectus assentiens alicui obiecto propter auctoritatem Dei revelantis credibiliter, vel propter motivum aliquod simpliciter evidens, non solum determinatè judicat rem ita se habere, sed etiam non posse aliter se habere, quam judicat.

Secunda formido non est essentialis, sed accidentalis assensui opinativo. Unde assensus opinativus potest esse sine formidine morali, & est, quoties scilicet motivum purè verisimile, propter quod assentitur intellectus, magnam & notabilem habet apparentiam veri, nec concurret cum alio motivo ad oppositum, aut si concurret, illi notabiliter praeponderat. Tunc enim intellectus assentitur sine fluctuatione & hesitatione, sicque firmiter assentitur, non absoluta quidem, sicut in assensu fidei divinae & scientifico, sed morali firmitate, quae non omnimodam, sed moralem formidinem excludit, & ita non quidem omnimodam, sed moralem certitudinem habet de veritate obiecti.

Itaque cum operans in praesenti hypothese non possit assentiri opinioni minus tuta, nisi propter motivum purè verisimile, non potest ei assentiri, nisi assensu opinativo, & ita non potest ei assentiri sine formidine logica, quae ab assensu opinativo separari non potest: at potest assentiri opinioni minus tuta sine formidine morali; quia formido moralis separabilis est ab assensu opinativo, & re ipsa separatur, quando motivum assentiendi purè verisimile magnam habet & notabilem apparentiam veri, & notabiliter majorem, quam habet motivum partis oppositae. Unde operans in praesenti hypothese non potest quidem opinioni minus tuta adherere firmiter firmitate absoluta, quacumque impossibilis est non solum formido moralis, sed etiam logica: at potest adherere firmiter firmitate morali, quacumque sola moralis formido impossibilis est. Unde ulterius operans in praesenti hypothese, non potest quidem habere absolutam certitudinem de veritate opinionis minus tuta, & de non existentia legis operationem prohibentis: hanc enim absolutam certitudinem excludit formido logica, quam non potest non habere, qui assentitur propter motivum purè verisimile: at potest habere & habet moralem certitudinem, quam excludere potest sola formido moralis, qua caret, qui assentitur propter motivum, magnam & notabilem habens verisimilitudinem, & notabiliter majorem verisimilitudinem, quam habet motivum partis oppositae. Operans igitur in praesenti hypothese, habere potest certitudinem de veritate opinionis minus tuta, ad licitè & impunè secundum illam operandum planè sufficientem; neque circa veritatem ejus necessariò patitur formidinem, nisi eam, quam prudenter contemnere potest, & contra quam proinde potest prudenter operari, & absque morali ac proximo periculo legem divinam transgrediendi.

Obj. 4. Operans in praesenti hypothese secundum opinionem minus tutam, & contra legem naturalem, non excusatur à peccato, si aut non datur ignorantia invincibilis juris naturalis, aut ex suppositione, quòd detur, non excusat operantem ex ea. At qui aut nulla datur ignorantia invincibilis juris naturalis, aut saltem ex suppositione quòd detur aliqua, non excusat eum, qui operatur ex illa. *Ad solutionem* huius difficultatis erunt adhuc duo sequentes Articuli.

ARTICULUS VII.

Utrum detur aliqua ignorantia invincibilis juris naturalis.

RESPONSIO.

Datur ignorantia invincibilis juris naturalis circa conclusiones valde remotas ex primis principiis.

Prob.

Prob. 1. autoritate Alexandri VIII. qui hanc propositionem, *Non licet sequi opinionem, vel inter probabiles probabilissimam*, condemnavit. In hac autem propositione agitur de opinione minus tuta, quæ versatur circa jus naturale, & quæ proinde negat operationem aliquam lege naturali prohibitam esse. Unde sic argumentor breviter. Potest homo quandoque in operando sequi opinionem minus tutam circa jus naturale, sive vera sit, sive non, hoc est, sive consentanea sit juri naturali, sive non. Patet ex propositione damnata. Ergo quandoque potest licite & impunè operari contra jus naturale. Ergo quandoque ignorantiam habet invincibilem juris naturalis: nam si omnis omnino ignorantia juris naturalis vinci posset, omnis vinci deberet, & ita nunquam operans contra jus naturale, licite & impunè operaretur: nunquam enim operans excusari potest à peccato per ignorantiam, quam vincere potest & debet; ut per se manifestum est.

Prob. 2. autoritate Scholasticorum, qui assertionem nostram magno inter se consensu defendunt. Pro omnibus sic suares, cujus procul dubio auctoritas magno intervallo superat auctoritatem Neotericorum quorundam, qui contra torrentem Doctorum non verentur contrariam sententiam defendere. Hic autem sic loquitur lib. 2. de legibus c. 8. num. 7. *Mea sententia est, prima principia non posse ignorari ullo modo, nedum invincibiliter: præcepta verò particularia, quæ vel per se nota sunt, vel facillimè ex per se notis colliguntur, ignorari quidem posse, non tamen sine culpa, saltem per longum tempus, quia & facillima diligentia cognosci possunt, & natura ipsa & conscientia ita pulsant in actibus eorum, ut non permittat inculpabiliter ignorari: & hujusmodi sunt præcepta Decalogi, ac similia: & hoc satis significavit Paulus ad Rom. 2. Nam de transgressoribus horum præceptorum loquebatur, quando de Gentibus dicebat, datas esse in reprobum sensum propter peccata sua. Alia verò præcepta, quæ majori indigent discursu, ignorari possunt invincibiliter, præsertim à plebe, juxta cap. Obijciuntur 1. qu. 4. & ratio per se facilis est.*

Prob. 3. experientia. Nam Doctores, etiam gravissimi & sanctissimi, passim in rebus ad jus naturale pertinentibus dissident inter se, alii affirmando, alii negando aliquid esse contra jus naturale, quorum proinde aliquos contra jus naturale errare manifestum est: ex duabus enim propositionibus contradictoriis unam esse falsam necesse est. Ergo vel datur aliqua invincibilis ignorantia juris naturalis, vel viri gravitate & sanctitate insignes graviter peccarunt, tradendo & scribendo ex ignorantia vincibili falsam doctrinam contra naturale jus. Secundum non nisi imprudenter & temerè dici potest. Ergo, &c. Ex hoc

Prob. 4. à priori; quia ignorantia illa censei non potest vincibilis, quæ superari non potest, adhibita morali diligentia. Atqui circa multa juris naturalis capita datur ignorantia, quæ superari non potest, etiam adhibita ad eam vincendam morali diligentia. Nam multi graves & sancti Doctores circa varia juris naturalis capita errarunt, etiam post diligentissimam veritatis investigationem; quam investigationem qui negat ab eis factam, gratis negat, & negando gravem illis injuriam facit. Ergo, &c. Porro si tales viri sine ulla sua culpa vel negligentia toties circa jus naturale aberrarunt à veritate, quanto magis inculpabiliter aberrare possunt rudes, illiterati, infideles, & fideles omnes, qui neque ea doctrina, neque ea ingenii vi pollent, qua viri illi excelluerunt? Ergo perpetràm asseritur & temerè, vincibilis esse omnis omnino ignorantia juris naturalis.

Obj. 1. S. Augustinus pluribus locis docet nullam dari juris naturalis invincibilem ignorantiam. Sic v. g. conc. 25. in Psal. 118. loquitur: *Nullus est, qui faciat alteri injuriam, nisi qui fieri sibi nolit. & in hoc transgreditur naturæ legem, quam non finitur ignorare.* R. S. Doctorem hoc loco & aliis similibus

loqui de lege naturali sumpta secundum prima principia, & præcepta particularia, quæ vel per se nota sunt, vel facillimè ex per se notis colliguntur; ut satis apparet ex verbis laudatis. Quantum ad reliqua, quæ remotiora sunt à primis principiis, tenet alia ignorari vincibiliter, quia sciri possunt, adhibita morali diligentia ad cognoscendam veritatem; alia invincibiliter ignorari, quia etiam adhibendo moralem diligentiam ad cognoscendam veritatem, non possunt homines in eorum notitiam devenire.

Dices. S. Doctor lib. 3. de lib. arb. c. 19. scribit omnem ignorantiam juris naturalis vinci posse cum auxilio divinæ gratiæ, quæ non denegatur iis, qui eam petunt sicut oportet, & imbecillitatem suam humiliter Deo confitentur. *Nulli homini, inquit, ablatum est scire quærere, quod inutiliter ignorat, & humiliter confitendam esse imbecillitatem, ut quærenti & confitenti ille subveniat, qui nec errat, dum subvenit, nec laborat.* R. S. Doctorem hoc loco, & aliis similibus, loqui non de quavis ignorantia juris naturalis, sed solum de ea, quæ licet non possit vinci solis naturæ viribus, superari tamen potest cum ordinario gratiæ auxilio, quod debetè petentibus, & impotentiam suam humiliter confitentibus, nunquam denegatur à Deo, qui nec ignorare potest, quo ad depellendam ignorantiam indigemus adjutorio, nec difficultatem aliquam pati in illo nobis subministrando.

Porro præter hanc juris naturalis ignorantiam, quæ vinci potest cum ordinariis gratiæ auxiliis, est etiam alia, quæ non potest superari sine auxilio extraordinario, quod Deus saltem regulariter non dat etiam debetè petentibus, & suam imbecillitatem humiliter confitentibus; ut patet in gravissimis & sanctissimis Doctoribus, qui aliquando errant, & falsas circa jus naturale opiniones docent, quos tamen orasse, & imbecillitatem suam Deo humiliter confessos esse, nefas est inficiari.

Obj. 2. S. Thomas quodl. 8. a. 13. in O. apertè docet nullam ignorantiam juris naturalis esse invincibilem: nam sic loquitur: *Illud quo agitur contra legem, semper est malum, nec excusatur per hoc, quod est secundum conscientiam.* Ergo, &c. R. neg. ant. *Ad prob. R.* S. Doctorem hic loqui de lege, quæ potest & debet sciri, & de conscientia vincibiliter erronea: unde verissimum est, quod hic ait S. Doctor. Peccat enim, qui agit contra legem, quam potest & debet scire, quantumvis contra illam agat ex firma persuasionem, quod non existat, & consequenter quod actio non sit lege prohibita: persuasio enim de non existentia legis, quæ potest & debet sciri, non potest non esse imprudens & culpabilis, utpotè fundata in ignorantia vincibili & culpabili, quæ operantem ex ea contra legem à peccato excusare non potest. Hoc autem dicendo Angelicus Doctor ne leviter quidem innuit, jus naturale in nullo prorsus puncto ignorari posse invincibiliter, quasi verò hoc dicere non potuerit, nisi supponendo omnem omnino ignorantiam juris naturalis vincibilem & culpabilem esse, & ita omnem omnino conscientiam, falsò dictantem aliquid non esse lege naturali præceptum vel prohibitum, vincibiliter & culpabiliter erroneam esse. Certè manifestum est S. Doctorem satis fuisse, si supponeret articulo citato agi de lege naturali quantum ad aliquod præceptum, quod morali diligentia adhibita, certè cognosci posset.

At inquit. Sic argumentatur S. Thomas art. cit. Vel verum est, quod lex naturalis prohibeat pluralitatem beneficiorum, vel non est verum, sed falsum. Si primum: qui habet plura beneficia, hoc ipso peccat, quia transgreditur legem naturalem. Si secundum: vel judicat pluralitatem beneficiorum lege naturali prohibitam, & adhuc peccat, quia agit contra conscientiam: vel saltem dubitat, utrum pluralitas beneficiorum sit lege naturali prohibita, an non; & adhuc peccat, quia exponit se morali periculo transgrediendi legem, quantum est in se; vel denique determinatè & firmiter judicat pluralitatem beneficiorum

rum

rum non esse prohibitam, & tunc non peccat, quia tunc neque contra legem, neque contra conscientiam, neque cum dubio practico retinet plura beneficia, sed cum firma & vera persuasione, quod licet possit retinere.

Sic autem subsumes. Atqui hoc S. Doctoris rationem supponit alterum & duobus, nempe aut nullam dari ignorantiam juris naturalis, quæ non sit vincibilis, aut ignorantiam invincibilem juris naturalis non excusare à peccato formali. Secundum dici non potest; cum S. Thomas doceat constanter omnem ignorantiam invincibilem à peccato excusare. Ergo primum dici debet. Ergo S. Thomas docuit omnem ignorantiam juris naturalis vincibilem esse, relatè scilicet ad eos omnes, qui rationis usum habent. *R. neg. subst.* Nam manifestum est, S. Doctorem ad sic ratiocinandum satis fuisse, quod existimaret & supponeret præceptum naturale prohibens pluralitatem beneficiorum, ex hypothesi quoddam detur, esse de genere eorum, quæ adhibita morali diligentia sciri possunt; quia maturè & absque inordinato affectu consideranti omnia per se innotescunt, aut saltem ex primis principiis, vel aliis per se notis humanitus possunt erui.

At inquires. S. Doctor 1. 2. qu. 94. a. 4. & 6. docet legem naturalem quoad prima principia non posse ullo modo ignorari, etiam ignorantia culpabili; quoad conclusiones verò & præcepta secundaria posse quidem ignorari, sed ignorantia culpabili tantum, proindeque non posse ignorari, nisi ignorantia vincibili. Nam sic ait a. 4. in O. *Lex nature, quantum ad prima principia communia, est eadem apud omnes & secundum rectitudinem & secundum notitiam; sed quantum ad quedam propria, quæ sunt quasi conclusiones principiorum communium, est eadem apud omnes ut in pluribus, & secundum rectitudinem & secundum notitiam; sed ut in paucioribus potest deficere, & quantum ad rectitudinem propter aliqua particularia impedimenta... & etiam quantum ad notitiam, & hoc propter hoc quod aliqui habent depravatam rationem ex passione, seu ex mala consuetudine, seu ex mala habitudine nature.* Sicut apud Germanos olim latrocinium non reputabatur iniquum. Eandem tradit doctrinam a. 6. in O. *Quantum, inquit, ad principia communia, lex naturalis nullo modo potest à cordibus hominum deleri... quantum verò ad alia præcepta secundaria, potest lex naturalis deleri de cordibus hominum, vel propter malas persuasiones... vel etiam propter pravas consuetudines & habitus corruptos: sicut apud quosdam non reputabantur latrocinia peccata, vel etiam vitia contra naturam, ut etiam Apost. dicit ad Rom. 1. R. semper S. Doctorem locis citatis loqui de conclusionibus & præceptis secundariis, quæ ex primis principiis erui & colligi possunt ab homine debitam in investiganda veritate diligentiam, quæ moraliter possibilem non excedit, adhibente. Bonitas hujus responsionis manifesta est ex exemplis à S. Doctore allegatis.*

Obj. 3. Sententia nostra repugnat axiomati theologico: *Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam.* Et Scripturæ dicenti: *Querite, & invenietis, pulsate, & aperietur vobis.* *R. neg.* Nam 1. axioma intelligi debet de gratia necessaria ad salutem, non de gratia necessaria ad inveniendam omnem veritatem. 2. Scriptura laudata non ita generaliter accipienda est, ut etiam intelligatur de auxiliis gratiæ extraordinariis, infallibiliter donandis debitè peccantibus, & imbecillitatem suam consentientibus, sine quibus tamen auxiliis non possumus semper assequi veritatem circa omnes casus, ad quos sese extendit lex naturalis, & de quibus tantum dissidium est inter Doctores etiam gravissimos & sanctissimos.

Obj. 4. Si datur aliqua ignorantia invincibilis juris naturalis, Deus non sufficienter promulgavit legem naturalem. Absurdum conf. Ergo, &c. *R. neg. seq. maj.* Nam ad sufficientem legis naturalis promulgationem sufficit, quod Deus ita illam hominibus proposuerit, quantum ad præcepta universalissi-

ma, & præcepta particularia, quæ sunt velut conclusiones præceptorum universalissimorum, ut quoad hoc non possit, nisi culpabiliter, ignorari saltem per longum aliquod tempus. Neque ad sufficientem promulgationem legis naturalis requiritur, ut ita proponatur hominibus, ut possit ab eis, morali diligentia adhibita, evidenter cognosci quoad omnes omnino casus, qui in præceptis universalissimis, aut particularibus, ex universalissimis proximè deducibilibus, implicite continentur, quique innumeri sunt, nec in præsentis statu non solum à rudibus, sed etiam à sapientibus cognosci evidenter non possunt absque miraculo.

Obj. 5. Si daretur ignorantia aliqua juris naturalis, quæ non posset vinci per moralem diligentiam, Deus impossibilia præciperet hominibus. *R. neg. seq.* Nam vel possumus cum morali diligentia cognoscere ea, quæ sunt juris naturalis, & cognita implere: vel si aliquando non possumus ea cognoscere cum morali diligentia, & ita aliquando aliquid ex ignorantia invincibili facimus, quod adversatur legi naturali, illud à Deo nobis non imputatur ad culpam. Unde tunc contra legem naturalem peccamus materialiter tantum, & non imputabiliter.

Obj. 6. Deus vult ab omnibus hominibus totam legem naturalem impleri. Ergo Deus non potest unicuique facienti, quod in se est, non dare auxilium sufficiens ad cognoscendam & implendam totam legem naturalem. Ergo nullus hominum, rationis suæ compos, quidquam ad jus naturale pertinens ignorare potest, nisi vincibiliter & culpabiliter. *R. Deum velle, ut totam legem naturalem impleant omnes homines, quantum possunt cum ordinariis auxiliis, quibus sine aliqua sua culpa carere non possunt, & cum extraordinariis, si dentur, & quando dantur illis. Item Deum velle, ut totam legem naturalem impleant omnes homines, quantum in se est secundum prudentem estimationem; nunquam scienter contra illam agendo, nunquam exponendo se morali periculo illam violandi, & ad hunc finem in dubiis tutiorem partem semper eligendo, nunquam denique operando, nisi præmissa diligenti veritatis inquisitione, & cum prudenti ac firma persuasione de rectitudine operationis. Deus autem non ita vult totam legem naturalem impleri ab omnibus hominibus, ut non permittat illam ignorari invincibiliter, & sic materialiter tantum violari quantum ad multos casus particulares, qui in illa implicite continentur; hoc enim impedire non posset, nisi patrando miracula, & per extraordinariam providentiam supplendo defectum causarum secundarum, ad quod non tenetur; cum ad salutem hominum procurandam, aut ad sapientem hujus universi gubernationem minimè necessarium sit; neque rationes sufficientissimæ deesse illi possint, ad permittenda multa non solum materialiter, sed etiam formaliter peccaminosa.*

ARTICULUS VIII.

Utrum ignorantia invincibilis juris naturalis excuset à culpa.

RESPONSIO.

Omnis invincibilis ignorantia juris naturalis excusat à formali peccato. Est contra Lutherum, quem Jansenius sequitur lib. 2. de statu naturæ lapsæ c. 2.

Prob. 1. autoritate Alexandri VIII. qui hanc damnavit propositionem: *Tametsi detur ignorantia invincibilis juris nature, hac in statu nature lapsæ operantem ex ipsa non excusat à peccato formali.* Et istam: *Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam.* Ex istius autem propositionis condemnatione manifestè colligitur, non peccare operantem secundum opinionem minus tutam, saltem quando inter probabiles probabilissima est, etiam si